

Boekbespreking.

plaatselijke belastingen door opcenten op de rijksbelastingen, de instelling der registers van den burgerlijken stand, de verplichte aanneming van eenen vasten familienaam, het verplicht burgerlijk huwelijk eer tot de kerkelijke inzegening mocht worden overgegaan, de afschaffing van het gildewezen, de statistiek van fabrieks- en armwezen, de kadastrering van het land volgens de Fransche methode, die zoo doeltreffend bleek, dat men ze ook na den val van Napoleon bleef toepassen, het verbod van begraven in de kerken of binnen de bebouwde kom der gemeente."

Over den Luitenant-Generaal Lebrun lezen wij in het aan hem gewijde hoofdstuk niets dan lof. (bl. 38) Hij „was een gematigd man, fijn beschaafd en zich onderscheidende door ernstige, diepgaande studiën op economisch gebied." En op bl. 40 dit, haast overdreven schijnende: „Maar toch er was voor prins Lebrun geene enkele aanleiding om Napoleon te ontzien; hij gevoelde zich onafhankelijk van dezen en zelf spaarde hij op zijn beurt den keizer evenmin harde waarheden. Warm ook heeft hij bij dezen gepleit voor de belangen van het hem toevertrouwde land." Ook over Baron d'Alphonse, den intendant de l'intérieur, het heele boek door uitsluitend goeds. „Begin-selen van billijkheid bezielde hen steeds" neemt mej. Naber over van de schrijvers eener „Geschiedenis der Nederlandsche Kerk." Ja zelfs de veel gesmade prefecten De Stassart en De Celles vinden in deze beschrijfster der Fransche overheersching warme verdediging, bijna sympathie. „Hunne briefwisseling met den Franschen minister van Binnenlandsche Zaken, hunne maandelijksche staten en rapporten, zooals die zijn bewaard in de Archives Nationales te Parijs, werpen over hunne werkzaamheid ten onzent een geheel ander licht dan dat, waarin de overlevering ze ons heeft leeren beschouwen. Helder en zakelijk gesteld zijn vele dezer stukken aangenaam en boeiend om te lezen, het werk van mannen van smaak en ontwikkeling."

Wanneer ik, ondanks al dezen onpartijdigen lof den Franschman toegezwaaid, waag vol te houden, dat mej. Naber bij het schrijven van haar boek niet geheel en al vrijgebleven

is van chauvinisme, liever gezegd: dat zij de nadeelen der Fransche heerschappij al te breed uitgemeten, de voordeelen niet genoeg recht gedaan heeft, dan is dat begrijpelijkerwijze niet met citaten aan te toonen, ook al had ik de ruimte! Het is het resultaat eener aandachtige lezing, het is mijn eindindruk van dit interessante boek. Te ernstig en wetenschappelijk om van haar werk een feestuitgaaf te maken, schijnt de schrijfster toch niet vergeten te hebben, dat de bedoeling was het uittegeven in den herdenkingstijd van onze wedergeboorte als zelfstandig rijk. Kwam daarbij niet, dat mej. Naber, als echte Hollandsche, sterk antimilitaristisch denkt en daardoor misschien wel wat overdreven veel medelijden had met de vaders en moeders die hun zonen voor de „grootte armée" moesten afstaan, met de deftige ouders vooral die hun lievelingen als gardes d'honneur zagen uittrekken? Het komt mij zoo voor.

Doch deze fout — indien zij werkelijk bestaat, en dus niet alleen in mijn verbeelding van ijverig bekeerde! — deze fout is in hooge mate begrijpelijk, om niet te zeggen: natuurlijk. Menig lezer zal er dan ook, evenmin als ik, dupe van geworden zijn. Daarbij komt nog, dat de vaderlandsliefde, die er oorzaak van was, al mogen wij haar geen rechten toekennen bij het schrijven van een wetenschappelijk-historisch boek, ons toch heimelijk goed doet. Inderdaad, wie onzer zou niet van harte mee hebben willen doen aan het weggagen der vreemdelingen — hoe provinciaal en benepen deze betiteling ook eenmaal klinken zal in de ooren van de bewoners der Vereenigde Staten van Europa! — wie onzer zou niet gaarne lezen van dat weggagen of, nog beter, van dien wakkeren Hendrik Doeff, bevelhebber op Decima, het kleine eiland, waar „de Nederlandsche vlag bleef waaien, terwijl zij overal elders door Frankrijk of Engeland was neergehaald". Ja, dat korte en eenvoudige verhaal van Doeff (bl. 130), hoe hij zijn „handbreed gronds" voor Holland wist te bewaren — terwijl Holland niet meer bestond! Het was donquichotterie? Goed, maar het was prachtig!

H. R.